

5. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 15.05.2023)

6. Колесник Г. М., Бурчак Л. І., Светлічний І.В. Огляд систем безоплатної правової допомоги у країнах європейського союзу. *Вища школа адвокатури НААУ* : веб-сайт. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/oglyad-system-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogy-u-krayinah-yevropejskogo-soyuzu/> (дата звернення: 15.05.2023)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-74>

ELECTRONIC DECLARATION UNDER MARTIAL LAW

ЕЛЕКТРОННЕ ДЕКЛАРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Diakur M. D.

*PhD, Associate Professor
at the Department of Criminal Law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University
Chernivtsi, Ukraine*

Дякур М. Д.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Корупція була, є і продовжує залишатися в трійці найбільш серйозних проблем в Україні. На першому місці серед проблем залишається збройна агресія РФ, а на другому – висока вартість життя та низькі доходи. За даними соціологічного опитування так вважає понад 64% українців, а понад 55% представників бізнесу назвали проблему корупції другою за масштабом після збройної агресії [2].

Варто відзначити, що в Україні спостерігається поступове покращення порівняльних показників рівня корупції. Згідно з даними міжнародної організації «Transparency International», у період з 2013 року по 2019 рік Індекс сприйняття корупції в Україні зріс із 25 до 30 балів. В той же час, за підсумками 2022 року Україна отримала 33 бали зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції. Таким чином, показник зріс на один бал, і Україна тепер посідає у рейтингу 116 місце (із 180) [1].

Ефективні антикорупційні механізми є ключовими для стійкості України під час війни та в період післявоєнної відбудови. Антикорупційне декларування – один із ключових заходів протидії корупції в Україні. Це подання посадовими особами і членами їх сімей

відомостей (про доходи, майно, зобов'язання, мета якого – виявити та попередити корупційні правопорушення [6, с. 130].

Відповідно до ч. 1 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» суб'єкти декларування зобов'язані кожного року до 1 квітня подавати декларацію за попередній рік за формою, що визначається Національним агентством з питань запобігання корупції, шляхом заповнення такої декларації на офіційному веб-сайті вказаного органу. Особи, які припиняють або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування, повинні подати декларацію особи, уповноваженої на виконання вищевказаних функцій, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями, або зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання таких самих функцій за минулий рік, відповідно [3].

Законом України «Про запобігання корупції» передбачено три види декларацій:

1) щорічна декларація, яка охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація, та за загальним правилом містить інформацію станом на 31 грудня звітного року;

2) декларація при звільненні – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 45 Закону не пізніше 30 календарних днів з дня припинення діяльності. Така декларація подається за період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими суб'єктом декларування, та містить інформацію станом на останній день такого періоду, яким є останній день здійснення діяльності, яка передбачає обов'язок подання декларації, перебування на посаді, яка зумовлює здійснення такої діяльності;

3) декларація кандидата на посаду – декларація, яка подається відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 45 Закону та охоплює звітний період з 01 січня до 31 грудня включно, що передує року, в якому особа подала заяву на зайняття посади, якщо інше не передбачено законодавством та за загальним правилом містить інформацію станом на 31 грудня звітного року [3].

Електронні декларації містять інформацію про майно, отримані доходи, фінансові зобов'язання та видатки декларантів і членів їхніх сімей. Членами сім'ї суб'єкта декларування є: 1) особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом декларування (чоловік / дружина) станом на останній день звітного періоду, – незалежно від спільного проживання із суб'єктом декларування упродовж звітного періоду; 2) діти суб'єкта декларування до досягнення ними повноліття, незалежно від їх спільного проживання із суб'єктом декларування упродовж звітного періоду; 3) будь-які особи, які станом на останній день звітного періоду або сукупно протягом не менше 183 днів протягом року, що передує року подання декларації: спільно проживали; були пов'язані спільним побутом; мали взаємні права та обов'язки із суб'єктом декларування (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру

сімейних), у тому числі особи, які спільно проживали із суб'єктом декларування, але не перебували у шлюбі (ст. 1 Закону, примітка до ст. 46 Закону) [8].

Січевлюк Н. вважає, що запровадження електронного декларування в Україні стало справжнім проривом антикорупційної реформи. Так, регулярно звітуючи про свої статки, декларанти підтверджували свою добросовісність перед платниками податків, а подеколи навіть несли юридичну відповідальність за корупційні діяння. Саме завдяки декларуванню можна було виявити такі правопорушення, як необґрунтованість активів та незаконне збагачення [7].

28.02.2022 року Національне агентство з питань запобігання корупції опублікувало роз'яснення в якому зазначило, що до перемоги над рашистськими загарбниками та припинення воєнного стану суб'єкти декларування не повинні втрачати час на заповнення та подання декларації та(або) повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, натомість мають докласти всіх можливих зусиль, спрямованих на захист власної свободи, миру в Європі та світі, оборону Української держави [9].

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та для захисту інтересів суб'єктів подання звітності у період дії воєнного стану або стану війни Верховна Рада України відтермінувала обов'язкову подачу декларацій на період воєнного стану. 3 березня 2022 року парламент ухвалив Закон «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» відповідно до ч. 1 ст. 1 якого фізичні особи подають документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період обов'язку подати документи [4].

Станом на травень 2023 року за даними Національного агентства з питань запобігання корупції за 2021 рік подали декларації близько 381 870 декларантів, в тому числі: 33 541 посадовців категорії «А» та «Б» (держслужбовці, які обіймають керівні посади); 2 241 суддя; 9 460 прокурорів, слідчих, дізнавачів; 39 народних депутатів; три міністри; три заступники керівника Офісу Президента; 6 голів ОДА та ОВА [5].

Відсутність обов'язку декларувати своє майно створює сприятливі умови для корупційних правопорушень та дає корупціонерам відчуття безкарності. Така ситуація є недопустимою навіть у мирний час, не кажучи вже про воєнний. На цю проблему звертають увагу і міжнародні партнери України. Так, у нещодавно опублікованому меморандумі України з МВФ одним із обов'язків, який наша країна зобов'язалася виконати до кінця липня цього року, є прийняття закону про відновлення декларування публічних посадовців, які не беруть безпосередньої участі в мобілізації та військових діях, а також відновлення функції НАЗК щодо перевірки цих декларацій [7].

Таким чином, подання електронних декларацій можна вважати одним із новітніх фінансових інструментів, призначених для протидії корупції в Україні. Зазначимо, що застосування електронного декларування сприяє досягненню таких основних цілей: підвищення рівня прозорості діяльності осіб, повноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування і довіри громадян; запобігання конфлікту інтересів і його врегулювання в разі виникнення; контроль за змінами в активах суб'єктів декларування дозволяє запобігти вчиненню ними протиправних корупційних діянь. Тому, відновлення електронного декларування дозволить антикорупційним органам вчасно виявляти і притягувати суб'єктів декларування до відповідальності за незаконне збагачення, декларування недостовірної інформації, неподання суб'єктом декларування декларації, подання недостовірних відомостей тощо.

Література:

1. Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <https://ti-ukraine.org/research/index-spryjniattya-koruptsiyi-2022>.
2. Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/neterymist-do-koruptsiyi-sered-gromadyan-i-biznesu-zrostaye-rezultaty-doslidzhennya>.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
4. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20>.
5. Прогрес подання щорічних декларацій за 2021 рік. URL: <https://nazk.gov.ua/uk>.
6. Радецький Р.С. Електронне декларування як інструмент запобігання корупції в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Том 29 (68) № 1. С. 130-134.
7. Січевлюк Н. Дозволено – не значить заборонено: чому пора повернути обов'язкове електронне декларування. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/05/10/7401540>.
8. Члени сім'ї суб'єкта декларування. Роз'яснення НАЗК щодо заповнення декларацій. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/iii-chleny-sim-yi-sub-yekta-deklaruvannya>.
9. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану Роз'яснення НАЗК від 28.02.2022р. № 2. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-vid-28-02-2022-2>.